

NOOR INSENER

TALLINNA TEHNIKAKÕRGGKOOLI HÄÄLEKANDJA NR 93 OKTOOBER 2015

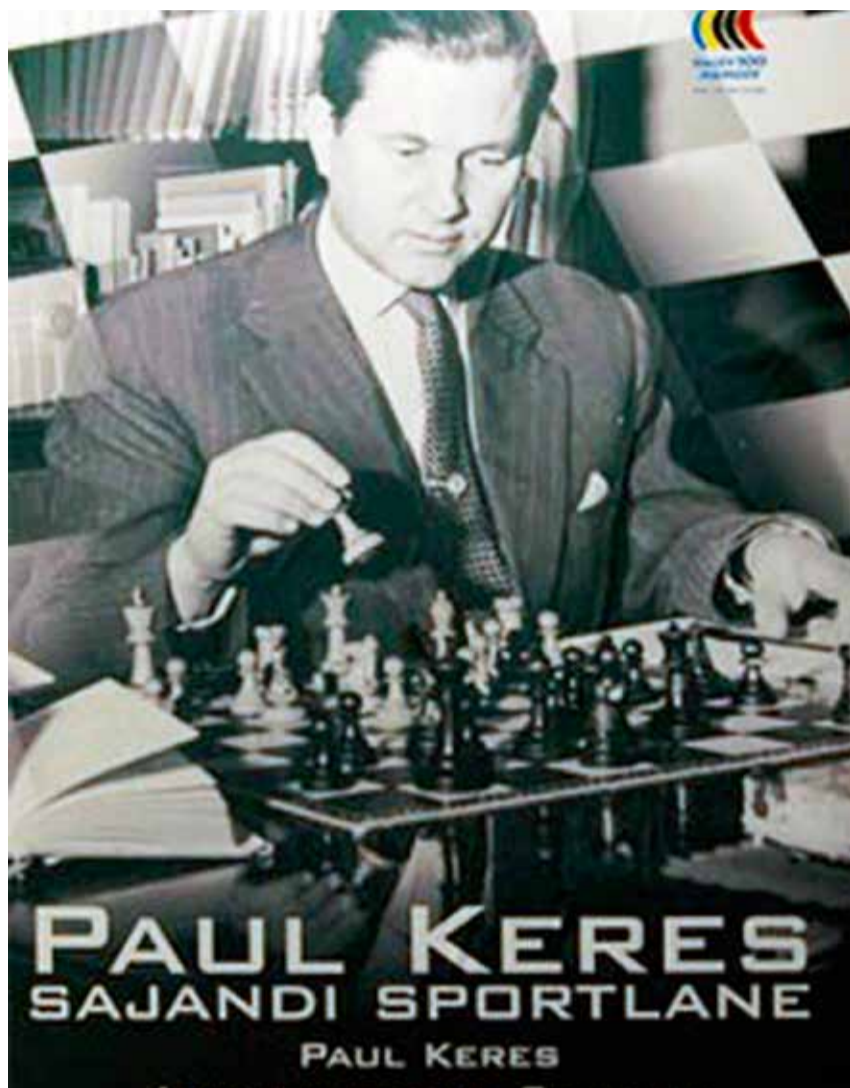
MALEERI

PAUL KERES 100 1916 – 1975

Paul Keres

Maletunnid Tallinna Tehnikakõrgkoolis

Vahur Samberk

Üliõpilasesinduse liige, GI 71

Maletundidega alustati Tallinna Tehnikakõrgkoolis alates 20. novembrist 2013. Tundides käib kohal nii meie enda kooli tudengeid kui ka huvilisi väljaspoolt kõrgkooli. Väga meeldiv on märgata, et tundides osalejate huvi on rõõmus-tavalts kõrgel tasemel.

Maletundide ülesehitus on ajaga oluliselt muutunud. Kui alustasime esimestel tundidel põhiliselt teooriaga, siis nüüdseks on olukord teine. Maletundidesse on sisse toodud rohkem prakti-

list poolt. Tehniline areng on olnud äärmiselt suur. Kui alustasime, siis puudus koolil oma varustus, aasta hiljem sai muretsetud malekomplektid koos elektronkelladega.

Üha enam on olukordi, kus tunnis osaleja soovib pigem mängida kellegi vastu malet kui kuulata teoreetilist infot. Siiski ei saa males areneda ainult mängides, vaid vaja on arendada ka oma alustadmisi, osata kasutada arvutit tööks maletarkvara ja andmebaasidega, tunda male ajalugu..

Male koosneb kolmest etapist: avang, keskmäng ja lõppmäng. Avang – neid on palju erinevaid. See sõltub esimestest käikudest vigurite arendamiseni, igal avangul on omad plussid ja miinused.

Keskmäng – on põhiosa sellest hetkest kui avang on läbi. Vigurid ründavad, kaitsevad ja teevad manöövreid parematele positsioonidele, kasulik on teha soodsamaid vahetusi.

Lõppmäng – hetk, mil enamus vigureid on va-

hetatud, partii saatuse otsustab kui kiiresti etturid lipustuvad. Võitlusse on asunud kuningad. Paremus ja tulemus sõltub sellest, mida sai tehtud eelmistes etappides. Kaalul on KÕIK.

Male õpetab, et valikute tegemisel on vaja olla väga tähelepanelik, mõtlema ette lõpptulemust, mis valikutega kaasnevad. Õppides rakendusgeodeesiat, pean teostusmõtet tehes ette kujutama, milline tulemus on, kui joonist kokku vormistama hakkab. Samuti paraneb keskendumisvõime ning seetõttu on lüüsam õpitavat meelde jätta.

Tulge maletama!

Male arendab loogilist mõtlemist

Viktoria Lehtmets

Avatud kõrgkooli projektijuht
TTK üks paremaid maletajaid

Kaks aastat tagasi käivitas Rein Ruus meie koolis malehuvilistele tudengitele maleringi, korraldas loenguid, viis läbi maleõpetust ja maleülesannete lahendamise võistluse ning algatas TTK maleturniiri tudengitele ja töötajatele. Kokku osales 10 mängijat, sealhulgas ka mina. Tudengid osutasid kõva vastupanu. Siinjuures tahan tänada ürituse algatajat Reinu, eestvedajat Vahur Samberki oma meeskonnaga, kes aitasid turniiri korraldamisele kaasa ja kõiki innustunuid osavõtjaid. Tõepoolest

rõõm oli koos tudengitega mängida. Kõik osalejad mängisid oma partiisid tõsiselt.

Olen veendunud, et need noored, kes tegelevad oma harrastusega tõelise kirega, paistavad teiste seas silma ja on edukad õpingutes ning hiljem tööelus. Male arendab palju eluks vajalikke oskusi: juhtimisoskust, strateegilist planeerimist, vastutust, loovust ja otsustusvõimet. Tänu loogikale, vajalike arvestuste tegemisele ja vajadusele mitu käiku ette läbi mõelda, võib paralleelne tömmata male ning mitmete eluvaldkondade vahel. See mäng arendab oskust ette mõelda, olukordi ette näha ja ootamatutele muutustele reageerida. Uuringud on näidanud, et male mängimine arendab inimese mälu, keskendumisvõimet ja loogilist mõtlemist.

Henry Ford on öelnud: „Mõtlemine on kõige raskem töö maailmas ning see on tõenäoliselt ka põh-

jus, miks nii vähesed inimesed sellega tegelevad.“ Mõtlemine on keeruline ja nõuab pingutust. Palju lihtsam on niisama kulgeda. Hea vahend mõttelaiskuse vastu on male. Maleõpetus koolis valikainena on igati tervitatav. Malemäng koolides pole midagi uut. 2011. aastal tegi Armeenia esimese riigina maailmas male koolides kohustuslikuks. Eesmärk on arendada koolilaste intellektuaalset arengut ning õpetada neid mõtlema paindlikult ja targalt.

Huviga jään ootama järgmisi maleüritusi ja julgustan kõiki osa võtma maleturniirist TTK 100. aastapäeva tähistamiseks 5. novembril. Kutsun kuulama avalikku loengut XX sajandi parimast sportlasest Paul Keresest ja osa saama elavmale etendusest.

Pildil: Eero Nigumann, Viktoria Lehtmets, Kaarel Anton

Paul Keres – Eesti XX sajandi parim sportlane

Rein Ruus
Meistrikandidaat males

Paul Keres – igavene teine

On kuulsaid inimesi, keda imetletakse, kellele alt üles vaadatakse. Vähem on neid, keda armastatakse. Paul Kerest armastas malemaailm 40 aastat, sest ta oli alati ühesugune Keres. Keres mängustiil oli erakordselt mitmekesine. Tema saavutused ja isiksus aitasid propageerida malet nii kodu- kui ka välismaal. Keres väljakujunemisel mängis suurt osa kirimale, mida ta mängis armastusega ka hilisemas eas.

40 aastat maailma tipus ja maailmameistri tiitli pretendent

1934-1973 võistles Paul Keres maailmameistri tiitli eest.

1937. a sai Keres rahvusvaheliseks suurmeistriks.

Luhtunud võimalus

1938. a Hollandis peetud AVRO (Hollandi raadio-kompanii) poolt finantseeritud maleturniiri võidu eest sai Paul Keres õiguse maailmameistri tiitli matšiks Aleksandr Alehhiniga. Algasid AVRO läbirääkimised Alehhini ja Keresega, kuid tulemusteta ja matši ei toimunud. Alehhin ei kirjutanud

lepingule alla, nõudes AVRO pakutavast suuremat honorari ja keeldus mängimast mitmes eri linnas. Keres tegi Alehhinile ettepaneku mängida matš MM-tiitlile mitte enne 1940. a lõppu. Alehhin nõustus ja tegi teatavaks oma finantsilised tingimused, mis olid samad kui matšis Max Euwega. Kodanlikus Eestis ei suudetud Keres abistamiseks midagi ette võtta.

Võitlus MM-tiitli eest jätkub

1939 Margate I koht

1939. a võitis Eesti võistkond Buenos Airese maleolümpial pronksmedalid.

1939. a jõululaupäeval algas 14 partiiline matš Paul Kerese ja Max Euwe vahel. Keres võitis tulemusega 7½:6½.

Euwe: „Ise pean lüüasaamist palju suuremaks. Kolmes partiis sain kingituseks ½ punkti. Soovin 1941 revanšmatši Keresega.”

Keres: “Ootan kohtumist Alehhiniga!”

Alehhin: “Keres mängis Euwe vastu mõned head partiid ja mulle teeks suurt rõõmu temaga malelaua taga jõudu katsuda...”

1940–1941 Paul Keres – NSVL maletaja

1940 NSVL meistrivõistlused IV koht
1941 Matšturniir Leningrad-Moskva
NSVL absoluutse tšempioni nimele II koht

Kaotatud aastad

II maailmasõda (1.09.1939-8.05.1945)

Sõja tõttu olid MM-võistlused nii Keresele kui ka teistele pretendentidele teadmata ajapeale edasi lükkunud.

1942-1944 aastatel mängis Keres seitsmel turniiril, olles kahel korral esimene, korra jaganud esimest-teist kohta ja neljal korral teine.

1943. esitas Alehhin kahel korral väljakutse Keresele mängida matši MM-tiitlile. Keres loobus. Pawelczak: „Varsti pärast turniiri (Praha, 1943) lõppu kutsus Alehhin Kerese välja matši mängima. Ometi ütles Keres ära, mida Alehhin kviteeris sõnadega: „Kõik nad tahavad vist oodata, kuni ma 60 aastat vanaks saan.” See polnud mitte kartus ega arvestus, mille tõttu Keres väljakutse tagasi lükkas, vaid sõjasündmustest tingitud hingeline depressioon.”

Käänuline tee

Mihhail Botvinnik (1911-1995) pidas oma kõige kardetavamaks konkurendiks MM-tiitlile Paul Kerest, mistõttu ta püüdis kasutada kõiki võimalusi (sh ka poliitilisi) Kerese alandamiseks.

1948. aastal Haagis ja Moskvas peetud turniiril, mis selgitas maailmameistri pärast Aleksandr Alehhini surma (1946), jagas Keres kolmandat neljandat kohta Samuel Reshevskyga, saades 10,5 punkti 20-st. Turniiri võitis Mihhail Botvinnik. Pretendentide turniiril, mille võitja sai MM-tiitli-matšile, oli Keres 1950. al Budapestis 4., 1953. a Zürichis ja Neuhausenis 2.-4. (jagas kohta Samuel Reshevsky ja David Bronsteiniga, 1956. a Amsterdamis 2., 1959. a Bledis, Zagrebis ja Belgradis toimunud võistlusel 2. ja 1962. a Curaçao 2. (Keres võitis temaga 2.-3. koha jaganud Jefim Gelleri vastu lisamatši, mis selgitas välja, kumb neist pääseb vahetult järgmise tsükli kaheksa pretendendi hulka.)

Ta oli NSV Liidu teeneline meistersportlane, kolmekordne NSV Liidu maletšempion (1947, 1950 ja 1951) ning kuulus 7 korda (1952, 1954, 1956, 1958, 1960, 1962, 1964) NSV Liidu võistkonda, mis võitis maleolümpia.

1963. a aasta auto

Paul Kerese 1963. a Los Angeleses võidetud Pjattigorsky karikaturniiri auhind Rambler Classic Ambassadori 660, auto kaal 1,5 tonni, kuuesilindriline ja kolmeliitrine bensiinimootor, võimsus 120 hobujõudu. Auto hind uuea \$ 2245.

Boriss Spasski 1983. a ilmunud mälestuste-raamat

Boriss Spasski: Paul Keres jättis maha erakordselt rikka malepärandi, võrreldamatult suurema kui ükski teine tippmaletaja. Ta kirjutas kümneid, väga häid maleraamatuid. Ta oli entsüklopeediliste teadmistega, äärmiselt rikka malekultuuriga mängija. Tema avanguteoreetilised, aga ka kesk- ja lõppmängu puutuvad analüüsid kuuluvad malekunsti kullafondi.

ÜLIVÕRDED! Miks Keres ei tulnud maailmameistriks?

Boriss Spasski: II maailmasõda koos kõige kaasnevaga jättis P. Kerese ellu sügava jälje. Sõja tõttu kaugenenud eesmärk võis tahtmatult ähmastuda. Kaks omadust tegid P. Kerese XX sajandi suurima maletaja – tagasihoidlikkus ja titaanlik töövõime.

Kerese sensatsiooniline võidukäik

Teine a. võorus maailmameistri kandidaadi Flohri ja P. võorus venelate Nagojini. – Keres püüdis kindlalt eelkohal

Valjutõotaw teise ringi algus

Hakkame elavmale maletama!

Jane Kivistik

TTK elavmale kostüümide ideekavandite konkursi võitja

Rein Ruus

TTK projekti „Elavmale“ juht

Ettevalmistused

TTK 100. aastapäeva ja Paul Kerese 100. sünniaastapäeva sündmusi on kavas tähistada ka elavmale etendustega male propageerimise ja meie malesuurkuju loomingu tutvustamise eesmärgil. Projekti „Elavmale“ ettevalmistavad tegevused on jõunud lõpusirgele.

5. novembril (TTK 100) ja 7. jaanuaril (Paul Keres 100) on välja kuulutatud elavmale etendused.

Kavandamine

Kostüümide kavandamisel oli soov vältida klassikalist maskoti stiili, detailide rohkust ja ka malega seonduvat ajaloolist hõngu. Mõte oli luua midagi lihtsat, konkreetset ja eelkõige kaasaegset. Peamiseks inspiratsiooniallikaks saigi materjal – neopreen, mis hoiab hästi vormi ja lubab luua ümaraid ja muhulisi vorme.

Males on kuus erinevat malendit: ettur, vanker, ratsu, oda, lipp ja kuningas. Uurides erinevaid malendite tõlgendusi malefiguuridest ja ajaloolisi fotosid tekkis mõte, et malendid võiksid olla nii mees-, kui ka naissoost. Nii saidki etturist, ratsust ja lipust naiste kostüümid ning vankrist, odast ja kuningast meeste kostüümid.

Ettur sai ümara vormi, mis oli inspireeritud malendist endast ja tema ümarast figuurist. Vankri

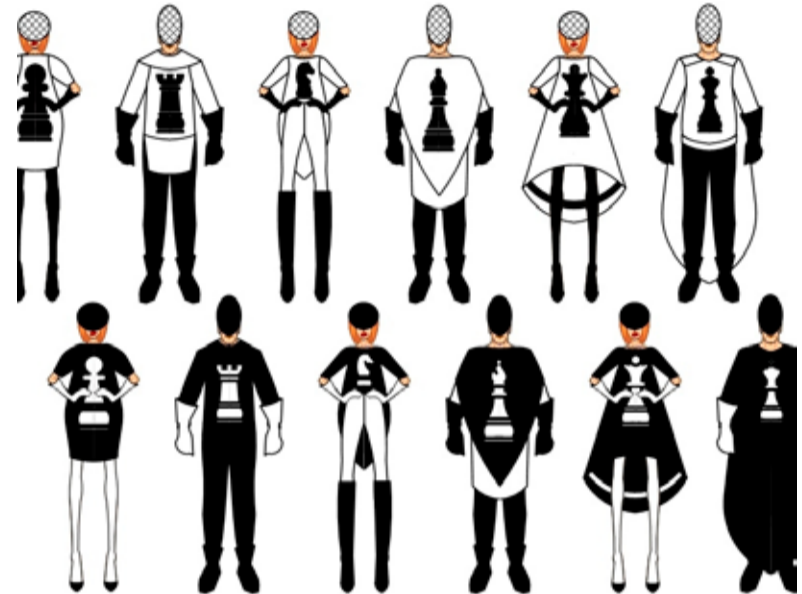
kostüümi idee tuli keskaegsest rüütlist. Ratsu mõte sai alguse ratsaspordist ja ratsaniku kostüümist. Oda malend, mis on inglise keeles bishop ehk piiskop, saigi inspiratsiooni piiskopi rüüst ning lipp ja kuningas olid samuti inspireeritud keskaja kroonitud peadest.

Kõik kostüümid on küll erinevad, kuid ilma malendi figuurita oleks siiski raske aru saada, mis malendiga tegu on, seega on iga kostüümi selja- ja esiosale kavandatud malendite figuurid.

Materjalist inspireeritud mahuline siluett on lihtne, kuid efektn. Kostüümide siluett, materjal ning trükitud malendite figuurid jätvad futuristliku mulje ja toetavad esialgset ideed luua midagi lihtsat, konkreetset ja kaasaegset.

1947. aasta kehakultuurlaste päeval korraldati Kadrioru staadionil elavate malendite mäng. «Ainult demonstratsioonmatšil võib juhtuda, et üks kuningas saab kätt suruda nii tähtsal mehel nagu seda on NSV Liidu tšempion.»

Ratsu

Oda

Lipp ja Kuningas

Ettur

Spordikuulsused malest

Tuusadelt küsiti, mitu käiku nad mõtlevad ette?

Alehhin: „Umbes neli käiku, harva rohkem kui kuus. Mõnikord tuleb ette kombinatsioon, kus ma pean teadma, milline on olukord 10-20 käigu pärast.“

Capablanca: „Sõltub seisust, vahel koguni 20-30 käiku.“

Tartakower: „Kaks. Aga need peavad olema kaks suurepäraselt käiku.“

Reshevsky: „Alati tuleb ette mõelda üks käik rohkem kui vastane.“

Mida kujutab endast malekohtunik?

Opočensky: „Malekohtunik ei torma ringi, vile suus, nagu tema kolleegid pallimängudes. Ta on vaikne vend, kes püüab teistele mitte jalgu jääda. Tegutsemist nõutakse temalt harva, kuid neil haruldastel juhtudel peab ta olema kiire, täpne ja otsustamisvõimeline. Üldiselt meenutab malekohtunik tuletõrjajat teatris.“

Maletaja muheleb

Tõeliselt suur maletaja on see, kes oskab väärilt kaotada.

Kes teeb ratsuga häid käike, pole veel ratsasportlane.

Kes teisele kuningatiival auku kaevab, see ise liputiival sisse kukub.

Poeg maletajast isale: „Mind noomid kahtede eest, endal on turniiritabelis ainult ühed.“

Isa pojale: „Minust ei saanud head maletajat, kuna mul olid male õppimiseks halvad tingimused, ja sinust ei saa, kuna sul on liiga head tingimused.“

Turniirisaaolis oli nii vaikne, et kuulda võis isegi vaikkeid käike.

Vaiksed käigud – malemäng tööajal.

Vaiksed käigud võivad vallandada tormi.

Eestlane ja lätlane leidsid ühise keele vene avanug mängides.

Seis oli nii ilus, et vastased kordasid seda kolm korda.

Igavene tuli võib olla ainult males.

Mitte koht ei kaunistu inimest, vaid esikoht.

Males on kergetel viguritel suur kaal.

Ajapuudus võib olla tingitud ajupuudusest.

Kes avanguid ei oska, sel pole mõtet lõppmängu uurida.

Algebra tunnis säras Alehhin rõõmust. Õpetaja: „Kas lahendasite ülesande ära?“ – „Jah, lahendasin! Ohverdan ratsu, siis käib oda ... ja valge võidab.“

Steinitzilt küsiti, mida ta arvab vastaste võimlustest. Steinitz vastas: „Mul on teiste ees suur eelis – nemad peavad mängima Steinitziga, mina mitte.“

Steinitzilt küsiti, mille poolest erineb tugev maletaja nõrgast? „Seisus, kus nõrgale on kõik selge, on tugeval veel palju saladust.“

Kõik pole male, mis on ruuduline.

Kogu male on tõenäoliselt rajatud vaid ühele veale.

Vigu võib teha ainult tugev maletaja.

Maleturniir 5. novembril

5. novembril tähistame maleturniiriga TTK 100. aastapäeva. Kõik kooli vilistlased ja üliõpilased, endised ja tänased õppejõud ja töötajad on oodatud. Eelregistreerimine turniiril osalemiseks esita e-postiga aadressile rein@tktk.ee hiljemalt 1. novembriks. Turniiri avamisel räägib Rein Ruus XX sajandi Eesti parima sportlase, Paul Kerese elust ja loomingust. Kavas Elavmale etendus.

Turniiri avamine kl 16:30, turniiri algus 17:30. Mängitakse 5 voo-ru ajakontrolliga 10min +3s. Parimatele TTK 100 meened.

Paul Kerese 100. sünniaastapäeva tähistamine

6. jaanuaril 2016 Rein Ruusi malesimultaan kuni 12 laual TTK üliõpilastele ja töötajatele

7. jaanuaril tähistame Paul Kerese 100. sünniaastapäeva. Avalik loeng „Paul Keres – 40 aastat (1934-1973) maailmameistri tiitli pretendent. XX sajandi Eesti parim sportlane. Paul Kerese elust ja loomingust.“ Kõik kooli vilistlased ja üliõpilased, endised ja tänased õppejõud ning töötajad on oodatud. Eelregistreerimine simultaanil ja turniiril osalemiseks esita e-postiga aadressile rein@tktk.ee hiljemalt 4. jaanuariks.

TTK malemeistrivõistluste avamine. Kavas Elavmale etendus.

Tassi kujundas Vello Lillemets

Malenurga küsimused

Millise Eesti linna vaade on kujutatud Eesti viiekroonilisel (käibel 1992-2010) paberrahal?

Millises Tallinna linnaosas asub Paul Kerese tänav?

Mis oli Paul Kerese 1963. a Los Angelese turniiriahinna auto mark?

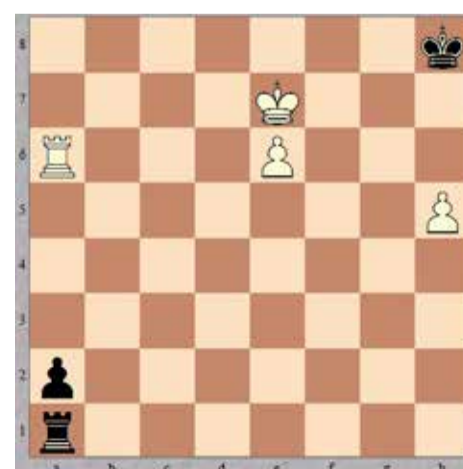
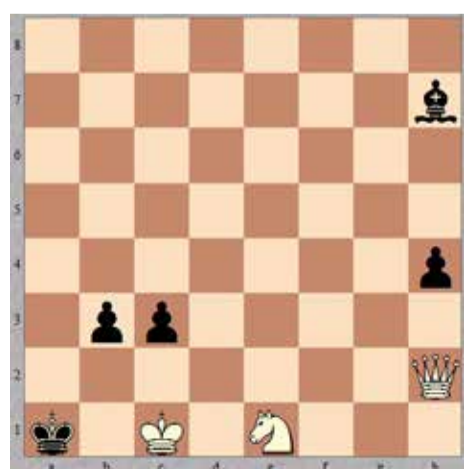
Kus asub Tallinnas Paul Kerese mälestusmärk?

Millise nominaalväärtusega emiteeritakse 2016. a Paul Kerese meenemünt?

Saada vastused kohe rein@tktk.ee

Maleülesanded 25 ja 26

Paul Keres on koostanud üle 200 maleülesande ja üle 30 lõppmängu. Esimene ülesanne ilmus 1929. a, mil autor oli 13-aastane. Ülesande nr. 25 avaldas 1936. a „Magyar sakkvilag“ ja ülesande nr. 26 1940. a „Chess“.

Saada vastused kohe rein@tktk.ee

Ülesanne 25

Valged alustavad ja võidavad

Ülesanne 26

Valged alustavad ja võidavad

Eelmiste ülesannete lahendused:

Ülesanne 23

1. Oa5! Kxa5 2. Kb7 a6 3. Kc6! Ka4 4. Kb6#

Ülesanne 24

1. h7! Kg7 (1. ...Kh8 2. Of6#) 2. h8L+ Kxh8 3. Kf7! Vf1+ 4. Of6+ Vxf6 5. Kxf6 Kg8 6. g7 Kh7 7. Kg7 Kh6 8. g8L Kh5 9. Lg3 Kh6 10. Lg6#

Erilehe pani kokku Rein Ruus